

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franco.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostojne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 16 h
. . . dvakrat . . . 14
. . . trikrat . . . 12
za nadaljna avrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 23. februarja 1917.

Poklonitveno odposlanstvo vojvodine Kranjske pri cesarju Karlu in cesarici Citi.

Dne 31. januarja 1917 se je poklonilo na cesarskem dvoru na Dunaju odposlanstvo vojvodine Kranjske Njegovemu Veličanstvu cesarju Karlu in cesarici Citi, da obnovi in znova zagotovi staro zvestobo do habsburškega prestola. Deputacija je bila sprejeta v veliki dvorani tajnih svetnikov. V sprejemni dvorani se je uvrstilo odposlanstvo v dvojnem polkrogu v sredi deželni odbor in knezoško ljubljanski. Člani deputacije so bili: knezoško ljubljanski dr. Anton B. Jeglič, deželni glavar dr. Ivan Šusteršič z deželnimi odborniki baronom Apfaltrernom (v uniformi), dr. E. Lampetom, dr. Karlom Trillerjem, dr. V. Peganom, dr. Iv. Zajcem (v uniformi), nato so se vrstili v krogu poslanci knez Windischgrätz (v uniformi) župan ljubljanski dr. Ivan Tavčar ter poslanci ljubljanski dekan Lavrenčič, grof Barbo (v uniformi), ravnatelj Karel Dermastia, Galle, Loj, Mihelčič, dr. Ravnihar, župnik Piber, Vehovec, Zorc, Zabret, predsednik kranjske trgovske in obrtne zbornice Knez, načelniki cestnih okrajev Belec, Doltar, Erjavce, Hafner, Mejač, Tršar, predsednik društva za tujski promet dr. Krisper, predsednik obrtnopospeševalnega urada Kreger.

Višji dvorjan je potrkal s palico ob tla, velika vrata so se odprla in v dvorano je stopil v maršalski uniformi cesar Karel in ob njegovi strani ljudomila cesarica Cita v preprosti črni obleki. Z navdušenim, krepkim, trikratnim »Živio!« je pozdravilo odposlanstvo Njuju Veličanstvi. Cesar in cesarica sta pozdravljala z roko z veseljem smehljajem na obrazu.

Nato je spregovoril deželni glavar dr. Ivan Šusteršič ter tolmačil čuvstva prebivalstva vojvodine Kranjske s temi lepimi besedami:

Vaše Veličanstvo!

Presvetil naš cesar in gospod!

V svetovnozgodovinskem času je božja volja poklicala Vaše Veličanstvo na najčastljivejši prestol Evrope in velikanske so naloge, ki jih je previdnost božja pridržala Vašemu Veličanstvu. Zaupanja polni gledajo narodi cesarstva na Vaše Veličanstvo in milo prosijo Vsemogočnega, da bi Vašemu Veličanstvu veliko delo uspelo in bila usojena dolga, srečna vlada.

Prešinjeno teh vzvišenih čuvstev se bliža avtonomno zastopstvo kranjske vojvodine stopnicam Najvišjega prestola, da se v najgloblji prespoštljivosti pokloni imenom dežele Vašemu Veličanstvu, naši vzvišeni prejasni cesarici, in iz dna duše cele dežele obljubujejo zvestobo in vdanost do smrti.

V tem slovesnem trenutku se spominja dežela z iskreno hvaležnostjo posebnega odlikovanja, ki ga je Vaše Veličanstvo že v prvih dneh Velevoje Slavne vlade najmilostneje naklonilo kranjskemu pešpolku. Dežela je prešinjena od veličine te cesarske milosti in jo občuti kot največjo čast in kot novo dragoceno vez za najprisrčnejše združenje dežele z ljubljeno Najvišjo cesarsko hišo.

Vaše Veličanstvo! Velepomenljivi, iz najplemenitejših nagibov izišli korak, ki ga je vptilo Vaše Veličanstvo v namenu, da se svetu povrnejo blaginje miru, je navdal deželo z iskreno radostjo in najglobljo hvaležnostjo. Ne zmenec se za sovražne spletke, vidi dežela v tem koraku mnogo obetajoče znamenje bližajoče se srečne bodočnosti.

Vaše Veličanstvo! Skozi več kot šest stoletij s prejasno vladarsko hišo zvezana, ni kranjska dežela nikdar omahovala v svojih dolžnostih napram cesarju in državi. V viharjih vseh časov so zamogli prejasni predniki Vašega Veličanstva zapupati v kranjsko zvestobo in na njo zidati. In to zvestobo, izkazano v veselih in žalostnih dneh, preizkušeno v viharjih in bojih, utrjeno v iskrenem strahu božjem — zvestobo, ki je tako trdna in nepremakljiva, kakor nebotične prirodne trdnjave, ki obdajajo deželo, to zvestobo prosi kranjska vojvodina najmilostneje

sprejeti kot z veseljem poklonjeno vezilo dežele k slavnemu nastopu vladanja.

Vaše Veličanstvo! Z moško — odkrito značajnostjo ljubi Kranjec svojega presvetlega vladarja in veliko skupno domovino. V polnem soglasju s tem neiztrebljivo globoko vkoreninjenim podedovanim mišljenjem, ljubi Kranjec iskreno svojo domačo grudo in se trdno drži svojih posebnosti, svoje svete vere, svojega draga materinega jezika ter ustanovnih pravic in svoboščin dežele.

Proseč v najgloblji prespoštljivosti za to od Vašega Veličanstva mogočno zaščito ter cesarsko velenaklonjenost in milost za blagostanje dežele, izprošamo ponižno najobilnejši blagoslov na posvečeno glavo Vašega Veličanstva in na Najvišje — Vašo prejasno hišo.

Bog ohrani, Bog čuvaj, Bog blagoslovi Vaše Veličanstvo!

Ko je deželni glavar končal svoj govor, so zagrmeli po dvorani zopet navdušeni »Živio!« klici.

Njegovo Veličanstvo cesar Karel je odgovoril:

Zahvaljujem se Vam za Vašo izjavo lojalnosti. Prebivalstvo dežele Kranjske je dalo v več stoletni pripadnosti dedni hiši opetovano slavne dokaze dinastične zvestobe in vdanosti. Požrtvovalnost obeh v deželi stanujočih narodnosti v sedanjem težkem boju in z junaštvom zvezana zvestoba kranjskega vojaka Mi daje trdno jamstvo, da bo ostala Moja ljubljena vojvodina Kranjska, ki si je lahko svesta Moje očetovske naklonjenosti in skrbi, vedno trdna in zanesljiva opora Mojega prestola in Moje države. Bog naj ohrani krasno deželo Kranjsko! (Ta stavek je izgovorilo Nj. Veličanstvo v slovenskem jeziku.) Posredujte svoji domovini Moj cesarski pozdrav.

Ko je izgovoril slovenske besede: »Naj Bog ohrani krasno deželo Kranjsko!« se je polastila odposlanstva globoka ginenost.

Nato je predstavil deželni glavar Veličanstvoma vse člane deputacije. Cesar je šel od člana do člana, nagovoril vsakega in mu podal roko. Nekatere je ogovorila tudi cesarica in jim podala roko. Ob slovesu so zadoneli še enkrat po dvorani »Živio!«-klici.

Sprejem odposlanstva kranjske vojvodine na dunajskem cesarskem dvoru ostane gotovo vsem, ki so bili navzoči, v

trajnem spominu. Prebivalstvo pa je hvaležno za milost, s katero je bila sprejeta deputacija.

Bog ohrani in blagoslovi Njuju Veličanstvi!

Nadalje je sprejelo Nj. Veličanstvo cesar Karel dne 29. januarja t. l. v Badnu poklonitveno odposlanstvo istrske deželne upravne komisije in poslanstvo tržaškega mesta, dne 31. januarja pa poleg kranjskega odposlanstva tudi goriško - gradiščansko, koroško in štajersko. Vsi voditelji odposlanstev so izražali v svojih nagovorih neomajno zvestobo, ljubezen in vdanost prebivalstva vseh narodnosti do Nj. Veličanstev presvetlega cesarja in cesarice in do vse prejasne hiše habsburške. V odgovorih se je zahvaljeval cesar za izraze vdanosti in zvestobe. Naglašal je junaštvo vseh naših bojevnikov na vseh frontah in se pohvalno izrazil o vzornem vedenju prebivalstva v zaledju. Posebno je zagotavljal svojo cesarsko očetovsko skrb za one dežele, ki jim je vojna prizadela najobčutnejše rane. Vsem odposlanstvom je naročil prebivalstvu izročiti najmilostneje pozdrave!

Vojna.

PROFESOR MAKS SEVER.

Profesor Maks Sever iz Novega mesta, sedaj nadporočnik pri nekem pešpolku, je padel na vzhodni fronti prvi dan, ko je prišel v boj. Umrl je v bolnišnici v Munkaču na Ogrskem. Slovenskemu junaku blag spomin.

SREČKO KAVČIČ.

S soške fronte je došla žalostna vest, da je dne 18. januarja t. l. padel junaške smrti pri Komnu za ljubljeno domovino, zadet od granate verolomnega sovražnika, tovariš Srečko Kavčič, učitelj v Rakitni in c. kr. poročnik v rezervi, odlikovan z bronasto in srebrno svetinjo II. razreda. Pokojni tovariš je bil sin našega tovariša Franja Kavčiča. Rojen je bil leta 1890. pri D. M. v Polju, kjer je služboval

LISTEK

iz umetniškega sveta.

Koncert Glasbene Matice v Ljubljani, dne 25. januarja 1917.

Koncerte dandanes težko pričakujemo, ker vsakogar več ali manj težje skrbi in nadloge vojnega časa. Ko se je po mestu raznesla vest, da počasti slovensko metropolo po mnogih letih virtuoz Ondriček, so ljudje z zanimanjem pričakovali njegovega koncerta in so pridno segali po vstopnicah, tako, da je včeraj untonska dvorana štela ne mnogo manj obiskovalcev kot na koncertu Irme Polakov. Vsakdo je vedel, da se mu nudi umetniški užitek prve vrste. In ni se varal. Umetniško občuteno in virtuozno prednašanje Ondričkove igre je doseglo popoln uspeh.

Najprej je sviral Mendelssohnov koncert v E-molu z bravuro in kolosalno tehniko, potem klasika Bacha »Air« (spev), ki je očarujoč uplival s svojo kantileno na poslušalce. Z mladeniško vervo in neverjetno lahkoto je Ondriček prednašal dalje Poljaka Wienerjskega »Rondo scherzoso«. Energičen, moški potegljaj loka, arpežiji, težke pasaje, oktave, dvojni prijemi (Doppelgriffe), vse je občudovanja vredno in je umetniku prineslo svetovno slavo. Občinstvo je Ondriček kmalu spravil v navdušenje in je moral navreči več točk, med njimi neko gracijozno stvarico. Pokazal se je še posebno kot mojster na G-struni s Chopinovim »Nokturno«. Največ aplavza pa je doživel Ondričkov paradni kos, po njem varirana in za gosli prirejena polka iz Smetanove »Prodane neveste« in »Češka rapsodija«, precej dolga točka, v kateri je umetnik nastopil kot rapsod in goslar svojega naroda, ki ga kot priznani, svetovni umetnik ne zatajuje... Gotovo je bilo to veliko veselje

njegovih sedaj pri nas bivajočih rojakov, ki so se koncerta iz zavednosti udeležili polnoštevilno.

Ondrička je spremljal na klavirju pianist Polgath, sicer spretno. Včasih se je opazila nesigurnost. Prejšnjega spremljevalca Famera je mojstru vzela vojna. Kot solist — kakor je bilo na plakatih in vzporedih naznanjeno — Polgath ni nastopil.

Glasbeni Matici smo za Ondričkov koncert od srca hvaležni. Na njem je marsikdo vsaj za hip pozabil težave te solzne doline in je zasanjal nekam daleč, kjer ni sovraštva ne klanja, kjer kraljujeta ljubezen in mir . . .

V Ljubljani, 26. januarja 1917.

Zorko Prelovec.

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu“!

Naše ujede.

I. Sove.

Spisal dr. J. Ponebšek. Izdalo Muzejsko društvo za Kranjsko kot ponatis iz »Carniole« 1915/16. Z 10 podobami in 8 prilogami. Za udeležbo vodstva pri direktnem naročilu pri društvu in naprej vposlanem znesku 2:50 K, s pošto 2:80 K ali v komisijski založbi pri L. Schwentnerju v Ljubljani za 3:50 K, s pošto K 3:80.

Med vojno smo dobili obsežno prirodopisno delo, kakršno ni izšlo izza časa Erjavčevih knjig. Muzejsko društvo za Kranjsko je izdalo v ponatisu iz »Carniole« prvi del »Naših ujed«, ki jih je opisal znani naš ornitolog, c. kr. finančni svetnik dr. Janko Ponebšek z izredno vestnostjo in temeljitostjo. Ptice roparice vobče zanimajo občinstvo, zlasti pa lovce, kljub temu

njegov oče. Učiteljšče je dovršil leta 1910. v Ljubljani, usposobljenostni izpit je napravil leta 1912. in bil stalno nameščen leta 1914. Služboval je v Mirni peči, na Primorskem pri Litiji in v Rakitni. Pokojni tovariš je bil takoj ob izbruhu vojne poklican pod orožje. Bojeval se je na gališki fronti, potem na Tirolskem in sedaj ga je doletela usoda ob soški fronti. — Naš Srečko je bil vnet in neumorno delaven učitelj, ves goreč za svoj stan, za srečo in omiko slovenske mladine; njegovo mlado življenje je obetalo najlepše plodove. Preden je mogel razviti svoje mnogo obetajoče delovanje, je legel v hladni grob tam na trdih kraških tleh. Ljudstvo ga je povsod, kjer je služboval, jako čislalo in rado imelo. Po blagem pokojniku žaluje mlada žena — poročil se je bil šele meseca marca lanskega leta z tovarišico Minko Urbančičevo — starši, brat in sestre. Vsem naše sožalje! Zvestemu tovarišu, junaškemu slovenskemu učitelju ostani vekovit spomin v naših srcih!

POOSTRENA POMORSKA VOJNA.

Centralni državi sta segli po skrajnih vojnih sredstvih. Od 1. februarja naprej bodo podmorski čolni brez prizanašanja, brez usmiljenja potopili vsako sovražno in nevtralnno ladjo, ki se bo skušala približati angleškimi, francoskimi in italijanskim pristaniščem. Od tedaj se torej Anglija, Francija in Italija odrezane od morja. Dovož živil, premoga in municije je ententi izpodvezan. Avstrija in Nemčija sta segli po tem skrajnem sredstvu, da skrajšata grozote vojne. V tem smislu sta poslali vsem nevtralnim državam noto, kjer sta raztolmačili svoj usodepolni korak.

DIPLOMATIČNE ZVEZE MED AMERIKO IN NEMČIJO PREKINJENE.

Amerika je prva odgovorila na noto, s katero so centralne države sporočile nevtralcem, da prično s 1. februarjem poostreno podmorsko vojno, odgovorila s prelomno diplomatsko zvezo z Nemčijo. Predsednik Wilson je to sporočil kongresu in spomnil v svojem sporočilu na ameriško noto Nemčiji z dne 8. aprila 1916 po torpediranju »Sussex«. V tej noti so Združene države grozile Nemčiji: »Ako se namerava cesarska vlada še nadalje neusmiljeno in brez razločka s podmorskimi čolni bojevati proti trgovskim ladjam, ne ozirajoč se na to, kar smatrajo Združene države za svete in nesporne zakone mednarodnega prava in za splošno priznane postavbe humanitete, bo ameriška vlada konečno prisiljena sklepati, da ji preostaja le še ena pot, po kateri more kreniti. Ako nemška vlada takoj ne opusti sedanjih metod podmorskega boja proti potniškim in tovornim ladjam, ne preostaja Združenim državam ničesar drugega, kakor da popolnoma prekine diplomatske zveze z Nemčijo.« Nemčija je dala na to precizno izjavo zadovoljiv odgovor in Amerika je sprejela nemške obljube. Ker pa sta sedaj centralni državi pričeli brezobzirno podmorsko vojno, je uresničila Amerika svojo grožnjo, prekinila diplomatske zveze z Nemčijo, odpoklicala svojega veleposlanika Gerarda iz Berlina, izročila nemškemu veleposlaniku grofu Bernstorffu potne listine in zaplenila vse nemške ladje, ki se nahajajo v ameriških pristaniščih. Poslala je obenem vsem nevtralnim državam noto, v kateri jih pozivlje, naj tudi one prekinejo diplomatske zveze z Nemčijo. Amerika je najela veliko vojno posojilo in se sploh pripravila z vso naglico na vojno. Tako stojimo — ne pred mirom, temveč pred novimi napovedmi vojne.

so pa kaj malo znane in vsakdo ve naštevati le njih »grehe«, za njih dobre lastnosti se pa ne meni. Zato se je odločil naš avtor v podrobni opisih obdelati njih življenje in pri tej priliki še posebno opozoriti na njih dobro stran. Ker še nimamo posebne knjige, ki bi se bavila podrobno z ornitologijo, je avtor pričel v splošnem delu seznan najvažnejšega ornitološkega in oološkega slovtva in kratka navodila za proučevanje ptic.

Kolikor moremo povzeti iz knjige same in priložene lista, namerava dr. Ponebšek opisati vse evropske ptice roparice, ki jih v biološkem smislu združuje pod skupnim naslovom ujede, sistematično jih pa v smislu novejših raziskovanj stroglo loči v dva razreda. Zato je tudi delo ločeno v dva dela: I. del Sove, ki leži pravkar pred nami, in II. del Kragulji, ki ga pisatelj že pripravlja.

V I. delu so opisane vse evropske sove, izmed teh gnezdi na Kranjskem 10 vrst. Opis vsake vrste nam priča, kako skrbno in s kako ljubeznijo je bil pisatelj pri delu in koliko truda mu je žrtvoval.

NOVA PREBIRANJA ZA LETNIKE 1872—1891.

Uradno razglašajo, da se bodo vršila v času od 3. do 28. marca nova prebiranja črnovojniških letnikov 1872. do 1891. K prebiranju morajo priti vsi, ki so bili pri prejšnjih prebiranjih spoznani za nesposobne, pa tudi tisti, ki so bili pri prezentaciji ali pozneje iz vojaške službe odpuščeni. Izvzeti so: 1. tisti, ki se itak nahajajo v aktivni črnovojniški službi; 2. ki so od črnovojniške službe še sedaj veljavno oproščeni; 3. vojaški gazisti v pokoju ali v razmerju »izven službe«; 4. ki so bili šele po 30. novembru 1916 potom superabitracije iz vojaške službe odpuščeni oziroma kot črnovojniki poslani na dopust; 5. invalidi, nahajajoči se v vojaških oskrbovalnih zavodih; 6. ki so bili kot popolnoma nesposobni že svoj čas iz asentnih seznamov črtani ali katerim se je pozneje izstavil certifikat o oprostivni od črnovojniške službe ali pa črnovojniška odpustnica; imejitelji enostavnih potrdil, da so za vsako črnovojniško službo nesposobni, niso oproščeni pregledovanja; 7. ki imajo take hibe, da so za črnovojniško službo z orožjem očitno nesposobni, ako je to pred pregledovalno komisijo dokazano. Epileptiki pa morajo priti osebno k pregledovanju ter prinesiti seboj izpričevalo o svoji boleznii. Vsi, ki so dolžni priti k pregledovanju, se morajo najpozneje do 15. t. m. prijaviti pri uradu dotične občine, v kateri prebivajo v času objave tega razglašila.

Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Gojenje II. oddelka Christofovega zavoda, 12 K 54 vin.; I. Končina, učiteljica v Rakitni, 5 K; Jos. Prijatelj, c. kr. vadniški učitelj v Gorici, 10 K; Štefan Schein, 10 K; učiteljstvo deške ljudske šole v Trnovem na Notranjskem nabralo za »Daritvene dneve« 728 K 99 vin.; na isti šoli tedenska zbirka v zadnjih treh mesecih 1916. leta, 84 K 81 vin.; skupaj 851 K 34 vin.

V zadnji številki izkazanih 235.546 K 76 v. Danes izkazanih 851 »34»

Doslej nabranih 236.398 K 10 v.

V. VOJNO POSOJILO.

Mestna ljudska šola v Sv. Križu pri Trstu, 4150 K; c. kr. pripravnica za srednje šole v Trstu, 1150 K; mestna ljudska šola na Opčinah, 700 K; slovenska mestna ljudska šola na Vrdeli pri Trstu, 300 K; slovenska mestna ljudska šola v Rojanu, 150 K; II. mestna deška ljudska šola v Ljubljani, s posredovanjem šolskega vodstva in učiteljstva, 21.000 K; s posredovanjem tovariša Pavla Plesničarja v Ajdovščini kot pooblaščenca c. kr. vdovskega in sirotinskega sklada ter goriškega c. kr. okrajnega glavarstva podpisanih v ajdovskem sodnem okraju na V. avstrijsko vojno posojilo 265.700 K; tovariš Rudolf Horvat, nadučitelj na deški ljud. šoli v Trnovem na Notranjskem priigitaral oziroma posredoval za V. vojno posojilo, 14.000 K (med temi podpisala ondodna učiteljica Ana Dovganova 100 K); skupaj 307.150 K.

V zadnji številki izkazanih 292.807 K Danes izkazanih 307.150 »

Skupaj V. vojno posojilo 599.957 K

V začetku so vedno imenoslovni podatki, znanstvene soznačnice in najvažnejše slovtvo. Pred opisom je kratka označba dotične vrste, tej sledi podrobni opis. V tem oddelku bo občinstvo predvsem zanimalo poglavje o geografski razširjenosti, nadalje iz življenja in gnezditve, ki jih najdemo v malokteri knjigi obdelana tako tako pregledno kakor v Ponebškovi. Naj pripomnim, da so nekateri daljši opisi vsled množine najpodrobnejših specialnih znakov in nujane pretežki in zato čisto mestoma za nestrokovnjake nejasni. Vsekakor se krajši opisi po svoji jasnosti in živahnosti močno odlikujejo od njih. Med besedilom opozarja dr. Ponebšek s hvalevredno točnostjo na vse slovtvo, posebno na domače, ki spada k posameznim oddelkom. Vendar bi menil, da so včasih opombe pregoste in motijo pri čitanju. Ali bi se ne dalo temu ogniti na ta način, da bi pri geografski razširjenosti združil pisatelj za vsako deželno opombo le pod eno številko, za gotov življenjski pojav zopet pod eno itd., kar je pri nekaterih vrstah že storil.

SREDNJE ŠOLE.

Gospa Vera dr. Bezjakova, soproga c. kr. deželnega šolskega nadzornika v Ljubljani, 20 K; učiteljski zbor c. kr. višje realne v Idriji, 22 K 74 vin.; skupaj 42 K 74 vin.

Doslej izkazanih 46.054 K 11 v. Danes izkazanih 42 »74»

Skupaj 46.096 K 85 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«: Za »Rdeči križ« itd. 236.398 K 10 v. III. vojno posojilo 278.848 »69» IV. vojno posojilo 2.759.338 »—» V. vojno posojilo 599.957 »—» Srednje šole 46.096 »85»

Končna vsota 3.920.638 K 64 v.

Panem et circenses.

Mnogo laskavih besed v pohvalo svojega marljivega delovanja za vojna posojila, za »Rdeči križ« in za druge vojno-pomožne svrhe je že slišalo ljudsko učitelstvo za časa te vojne. Kako lepe besede smo čuli iz cesarskega Dunaja! Z visokih mest so nam zatrjevali, da se klanjajo našemu delu in da nam hvaležnost vseh »dvigne neminljiv spomenik v dvorih slave te vojne«. Zares lepe besede, ki morajo vzbuditi vsakega, da se še marljiveje poprime dela in še več stori v občo korist. A učiteljstvo ne more živeti samo od lepo ubranih besed, tudi ono mora imeti kruha. V resnici pa živi učiteljstvo sedaj v hudem pomanjkanju in strada s svojimi družinami v pravem pomenu besede. Saj mesečna plača nekaterih učiteljev ne zadostuje za par črevljev. Če se temu učiteljstvu prav kmalu in izdatno ne odpomore, ne bo moglo nič več vršiti svojega posla v šoli, ne izven nje. V skrajni sili in potrebi kliče slovensko učiteljstvo: panem! circenses pustimo ob strani, a merodajni krogi naše ušesa ter pode učiteljstvo izpred vrat, ko prosijo pomoči. V kako obupnem položaju se nahaja tolminsko učiteljstvo, ki je ostalo na svojih službenih mestih, nam pojasnjuje prošnja »Tolminskega učiteljskega društva«, ki prosijo nujne pomoči pri goriškem deželnem odboru. Prošnja se glasi:

Slavni deželni odbor!

Pred 10. meseci je učiteljstvo našega okraja predložilo inštančnim potom c. kr. vladi prošnjo za draginjsko doklado. Učiteljstvo je željno pričakovalo ugodne rešitve orpavičene prošnje, ki ji je bila po izjavi nekaterih gospodov poslancev c. kr. vlada tudi naklonjena.

Skoraj vse leto je preteklo, preden je bila prošnja rešena, a rešena tako, da je bilo učiteljstvo zopet bridko razočarano.

C. kr. vlada je odbila prošnjo z motivacijo, da neče ustvariti prejuda s podelitvijo draginjske doklade ljudskoškemu učiteljstvu.

Goriško učiteljstvo je v sili in bedi trkalo na vsa vrata, za katerimi bivajo činitelji, ki so dolžni skrbeti za vzgojitelje naroda, za ono učiteljsko osebo, ki vrši v sedanjih resnih časih vestno svojo dolžnost.

Učiteljstvo ne deluje le v šoli, marveč deluje v obilni meri tudi zunaj šole z nabiranjem prispevkov za »Rdeči križ«, za »Vojno posojilo« in druge človekoljubne ustanove; dalje nabira s šolsko mladino razno blago in potrebščine za armado i. t. d.

Delo je pisano z globokim umovanjem prirodnoznanstvenega gibanja in domoznanstvenega proučevanja. Zato ne bi smelo manjkati v knjižici nobenega šolskega vodstva in nobenega lovca in ljubitelja prirode sploh. In v smislu pisatelja bo, ako končno tudi na tem mestu omenimo, da so vse na Kranjskem živeče sove, izvzemši velike uharice in kozače, gospodarsko koristne. Poslednja je itak redka gnezdila pri nas in o veliki uharici pa pravi Ponebšek, da kdor hoče združiti prijetno s koristnim, naj opusti popolnoma pokončevanje starih sov, zato pa naj vzame vsako drugo leto mladice, ki se prav lahko spravijo v denar. Tako bo obvaroval svoje lovišče pred preštevilnim zarodom velike uharice, vrsto samo pa ne bo izpostavil popolnemu uničenju. Ne preganjajmo po nepotrebnem koristnih sov, proučujmo in spoznavajmo jih!

Uvodna slika in podoba med besedilom nam kažejo pri nas živeče sove. Na sedmih prilogah so reproducirane v krasni izvedbi noge vseh opisanih svojih vrst.

In temu učiteljstvu so se zdaj zaprla tudi vrata c. kr. vlade, pred katerimi je z vso gotovostjo pričakovalo pomoči. Redko se pripeti beraču, da je odgnan brez podpore, a učiteljstvo, ki se zdaj bolj kot katerikoli drugi stan žrtvuje za narod in domovino, je bilo praznih rok zavrtno izpred vrat onih činiteljev, ki so dolžni skrbeti za to, da učiteljstvo in njihove družine ne stradajo.

Učiteljstvo vseh kronovin v Avstriji je bilo že pred vojno bolje situirano nego goriško in prejema zdaj poleg boljše plače še najmanj 25% draginjske doklade. Ogrsko ljudskoškolo učiteljstvo bo prejemale v tekočem letu za vsako učno osebo po 600 K draginjske doklade.

Ali naj le učiteljstvo nesrečne goriške kronovine še nadalje strada?!

Mnogo učiteljskih oseb naše dežele služi zdaj po begunskih taboriščih, za te je razmeroma dobro preskrbljeno, ker dobivajo poleg brezplačnega stanovanja in hrane, še svoje plače in zraven te še 80 K mesečne doklade.

Le učiteljstvo, ki je ostalo na svojih službenih mestih v domovini, ki je z delom bolj obloženo, nego ono v begunskih taborih, ki je bolj izpostavljeno grozotam vojne, ker deluje in živi v bližini sovražne fronte, le to naj še nadalje strada. Ali je to mogoče?

Vsi državni uslužbenci od najvišjega do najnižjega, vsi uslužbenci deželnega odbora in mestnih magistratov vživajo času primerne draginjske doklade.

Pač, tudi goriško učiteljstvo je za leto 1915. in 1916. dobilo draginjsko doklado in sicer dnevno od 50 do 70 vinarjev. Ali ni to ironija? Zdaj ko so živila desetkrat dražja, ko se je obleka in obuvilo zvišalo v ceni za več nego 100%, zdaj v teh časih ne zadostuje učiteljski družini 50 do 70 borih vinarjev draginjske doklade. — Marsikateri učitelj ne more več šolati svojega sina ali hčere, mnogo je takih, ki ne morejo svojim otrokom preskrbeti potrebne obleke in obuvala, a so tudi take učiteljske družine, ki naravnost stradajo. — Beda med goriškim učiteljstvom je velika in skrajni čas je, da se temu odpomore.

V ta namen se podpisano učiteljsko društvo obrne do slavnega deželnega odbora s prošnjo, da isti ukrene brez odlašanja potrebno, da dobi tudi učiteljstvo goriške kronovine času primerno draginjsko doklado. Upamo, da ta prošnja ne bo zavrtna z motivacijo, da slavni deželni odbor nima potrebnih sredstev za kritje teh stroškov. Gospodje pri slavnem deželnem odboru, podprite Vaše simpatije do učiteljstva, vsaj v teh težkih časih, tudi z dejanji!

Ako se to kmalu ne zgodi, bode učiteljstvo prisiljeno, vsled neznosnih draginjskih razmer, poiskati si zavetišča v begunskih taboriščih.

Za »Tolminsko učiteljsko društvo« na Slapu, dne 21. prosinca 1917.

Jos. Rakovšček l. r., Fr. Kašca l. r., predsednik.

Dostavek:

Tovariš Pahor iz Sežane mi je sporočil, da je tudi sežansko učiteljsko društvo vložilo 26. novembra pr. l. prošnjo za draginjsko doklado, kar je tudi tovariš Križman storil v imenu vsega goriškega učiteljstva. Ker so menda vse te prošnje zavrtno, ne preostaja drugega, nego zopet zahtevati naj se nam da času primerne draginjske doklade. Ako nimajo naš kruhodajalci sredstev, naj pa šole zaprosijo, da ne pogine za lakoto. Vsako akcijo v tem oziru naj se objavi v »Učiteljskem Tovarišu«, da bo učiteljstvo informirano. Fr. K.

Za splošno določanje sov je objavil avtor določilni ključ po Reichenowu, prilogan je dodana določilna preglednica po Hennickeju. Obedve preglednici sta točni in jasni ter bosta vsakomur zelo dobro služili.

»Naše ujede« so za vse prav toplega priporočila vredne Zanamcem bodo pričale, da smo tudi v teh težkih časih, skrbeč za razvoj našega znanstva, posvečali kulturnim težnjam naša roda vso potrebno pozornost.

Milan Lovič.

To in ono izza preteklih dni.

IX.

Učiteljstvo brez organizacije bi bilo mrtvo telo. Neorganizovan učitelj ne spada v sedanji čas. O tem dalje izgubljam besede, bi bila potrata časa. — Vsak za veden član učiteljskega stana mora biti ud kakega strokovnega društva. To n